

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

663

MISINGI YA ELIMU

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2016

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A**, maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (alama 36)

1. Eleza dhana ya "ubora wa elimu" na taja vigezo vitatu vya kuipima.

Ubora wa elimu ni kiwango cha kufikia malengo ya kielimu kwa kuhakikisha wanafunzi wanapata maarifa, stadi na maadili yanayohitajika.

Kigezo cha kwanza ni matokeo ya ujifunzaji. Hii inahusisha kiwango cha ufahamu, ujuzi na maadili yaliyopatikana na mwanafunzi.

Kigezo cha pili ni ufanisi wa walimu. Hii hupima mbinu za kufundisha, ujuzi na uwajibikaji wa walimu.

Kigezo cha tatu ni rasilimali na mazingira ya shule. Hii inahusisha vifaa, mahali pa kujifunzia, na mazingira salama kwa wanafunzi.

2. Taja aina nne za mawakala wa elimu na fafaua jukumu la kila mmoja.

Aina ya kwanza ni walimu. Wajukumu wao ni kufundisha, kutoa mwongozo na tathmini ya maendeleo ya mwanafunzi.

Aina ya pili ni wazazi. Wajukumu wao ni kuhamasisha na kuunga mkono elimu ya watoto nyumbani na shuleni.

Aina ya tatu ni serikali. Wajukumu wao ni kupanga sera, kutoa rasilimali na kuhakikisha usawa katika elimu.

Aina ya nne ni mashirika yasiyo ya kiserikali. Wajukumu wao ni kutoa mafunzo, vifaa na kuelimisha jamii kuhusu elimu.

3. Eleza faida tatu za utoaji wa elimu kwa watu wazima katika muktadha wa maendeleo ya taifa.

Faida ya kwanza ni kupunguza ukosefu wa ujuzi. Elimu ya watu wazima huwapa ujuzi unaohitajika sokoni.

Faida ya pili ni kuongeza ajira na kipato. Watu walioelimika wana nafasi kubwa ya kupata ajira au kuanzisha biashara.

Faida ya tatu ni maendeleo ya kijamii na kiuchumi. Elimu husaidia katika uwezesaji wa jamii na kupunguza umasikini.

4. Eleza wadhifa wa mwalimu katika kukuza stadi za kijamii za watoto.

Mwalimu hutoa mwongozo kwa watoto juu ya maadili mema, kushirikiana na wenzake na kuheshimu kanuni za jamii.

Mwalimu pia hufundisha mbinu za kushirikiana, kushirikiana katika michezo na shughuli za darasa.

Mwalimu huunda mazingira ya darasa yenye usalama na motisha ili watoto waweze kujifunza stadi za kijamii.

5. Taja na eleza kanuni nne za kubuni mtaala kwa elimu ya awali.

Kanuni ya kwanza ni umahiri. Mtaala unapaswa kufundisha stadi zinazofaa kwa umri wa watoto.

Kanuni ya pili ni usawa. Mtaala unapaswa kutoa fursa sawa kwa kila mtoto bila ubaguzi.

Kanuni ya tatu ni kuhusiana na maisha. Mtaala unapaswa kuwa na shughuli zinazohusiana na mazingira ya mtoto.

Kanuni ya nne ni ujumuishaji. Mtaala unapaswa kuzingatia maendeleo ya kila mtoto kiakili, kijamii na kimwili.

6. Eleza njia tatu za kuwahamasisha wazazi kushiriki katika elimu ya watoto.

Njia ya kwanza ni kutoa mikutano ya wazazi na walimu ili kujadili maendeleo ya watoto.

Njia ya pili ni kutoa mafunzo kwa wazazi juu ya mbinu za kusaidia watoto nyumbani.

Njia ya tatu ni kuhamasisha wazazi kushiriki katika shughuli za shule kama michezo, sherehe na shughuli za kihandisi.

7. (i) Taja vipengele vinne vinavyofanya darasa liwe salama kwa mtoto.

Vipengele ni: eneo lisilo na hatari, vifaa vyenye ubora, uangalizi wa walimu, na uratibu wa kimsingi wa dharura.

(ii) Elezea hatua moja ya kuimarisha usalama wa darasa.

Kuweka mfumo wa tahadhari na mafunzo ya dharura kwa watoto na walimu husaidia kupunguza ajali na kuimarisha usalama.

8. Taja sababu tatu zinazoweza kusababisha utofauti wa matokeo darasani kati ya wanafunzi wa umri sawa.

Sababu ya kwanza ni tofauti za mtindo wa kujifunza.

Sababu ya pili ni hali za kifamilia na kijamii zinazoweza kuathiri motisha na muda wa kujifunza.

Sababu ya tatu ni ubora wa walimu na rasilimali zilizopo.

9. Taja wajibu wawili wa serikali za mitaa katika kuhakikisha ufahamu wa elimu.

Serikali za mitaa zinahakikisha shule zina rasilimali za msingi.

Pia hufuatilia upatikanaji wa elimu na kuhakikisha hakuna mtoto anayepoteza nafasi ya kujifunza.

SEHEMU B (alama 40)

10. Eleza kwa kina jinsi utekelezaji wa sera za elimu yaliyounganishwa na soko la kazi yanavyochangia ukuaji wa uchumi. Tumia mfano.

Utekelezaji wa sera zinazolenga kutoa stadi zinazohitajika sokoni husaidia kuongeza ajira na tija.

Mfano, serikali ikianzisha mafunzo ya ufundi wa kilimo kwa vijana, wanapata ujuzi wa teknolojia ya kilimo na kuongeza uzalishaji, hivyo kuongeza kipato cha taifa.

Sera hizi pia husaidia kuanzisha biashara ndogo ndogo zinazochangia ukuaji wa uchumi wa mitaa.

11. Toa uchambuzi wa njia zilizotumika kukuza elimu kwa wanawake katika historia ya Tanzania, kisha toa tathmini.

Njia ya kwanza ilikuwa kuanzisha shule za wasichana pekee ili kuondoa viziwi vya kijamii.

Njia ya pili ilikuwa kutoa motisha kama vitabu, chakula au ruzuku kwa familia ili wasichana waende shule.

Tathmini inaonyesha kuwa njia hizi zilikuwa na matokeo chanya, lakini bado changamoto zipo kutokana na mila na desturi zilizopandikizwa.

12. (a) Sosholojia ya elimu: toa mifano miwili ya jinsi jamii inavyoathiri mwelekeo wa mwanafunzi.

Mfano wa kwanza ni jinsi tofauti za kijinsia zinavyoathiri wigo wa masomo, mfano wavulana kushirikishwa zaidi katika sayansi.

Mfano wa pili ni jinsi umaskini wa familia unavyoweza kuathiri motisha na upatikanaji wa masomo kwa mtoto.

(b) Toa mapendekezo ya sera mawili ili kuboresha usawa wa kijamii shuleni.

Pendekezo la kwanza ni kuanzisha programu za ruzuku kwa watoto masikini ili waweze kushiriki kikamilifu.

Pendekezo la pili ni kuanzisha sera za usawa wa kijinsia katika mtaala na mbinu za kufundisha.

13. Eleza vizingiti vinne vinavyokwamisha ubunifu wa walimu na jinsi vinaweza kushindwa.

Kizuizi cha kwanza ni ukosefu wa rasilimali. Kinaweza kushindwa kwa kushirikisha jamii na mashirika kusaidia kupata vifaa.

Kizuizi cha pili ni mzigo mkubwa wa walimu. Kinaweza kushindwa kwa kupanga ratiba vizuri na kuajiri walimu wa ziada.

Kizuizi cha tatu ni ukosefu wa motisha. Kinaweza kushindwa kwa kutoa zawadi, motisha au mafunzo ya kitaaluma.

Kizuizi cha nne ni mtazamo wa walimu wa kiasili. Kinaweza kushindwa kwa mafunzo ya kitaaluma na kubadilisha mtazamo kupitia ushahidi wa vitendo.

SEHEMU C (alama 24)

14. Jadili kwa undani changamoto na fursa za utoaji wa elimu kwa watu wazima katika miji mikubwa.

Changamoto ya kwanza ni ratiba ya watu wazima. Wengi wana kazi na familia, hivyo wakati wa masomo ni mdogo.

Changamoto ya pili ni gharama ya mafunzo. Masuala ya ada, vitabu na usafiri huathiri upatikanaji wa elimu.

Changamoto ya tatu ni upungufu wa walimu wenye ujuzi wa elimu ya watu wazima.

Fursa kubwa ni uwepo wa mitaa ya karibu na vyuo, upatikanaji wa teknolojia ya elimu mtandaoni, na mahitaji makubwa ya stadi sokoni.

15. "Elimu endelevu inahitaji kushirikisha jamii." Toa njia nne za kushirikisha jamii na tathmini faida za kila moja.

Njia ya kwanza ni mikutano ya wazazi. Faida yake ni kuongeza uelewa na ushirikiano wa wazazi.

Njia ya pili ni kushirikisha mashirika yasiyo ya kiserikali. Faida ni kuongeza rasilimali na utaalamu.

Njia ya tatu ni mashirika ya kijamii na biashara kushiriki kwa kutoa mafunzo au motisha. Faida ni kuunganishwa kwa elimu na mahitaji ya soko.

Njia ya nne ni kampeni za uelewa katika jamii. Faida ni kubadilisha mtazamo hasi na kuongeza motisha ya kujifunza.

16. Toa muhtasari wa mbinu nne za kutafuta maoni ya wanafunzi juu ya kozi na jinsi maoni hayo yanavyoweza kutumika kuboresha programu.

Mbinu ya kwanza ni mahojiano ya kikundi. Inasaidia kuelewa mitazamo na changamoto zinazokabiliana na kundi la wanafunzi.

Mbinu ya pili ni dodoso. Inatoa data za pamoja kwa idadi kubwa ya wanafunzi.

Mbinu ya tatu ni mashauriano ya moja kwa moja na walimu. Husaidia kubaini matatizo na suluhisho zinazofaa.

Mbinu ya nne ni majukwaa ya mtandao. Husaidia kupata maoni haraka na kwa urahisi, yanayoweza kutumika kurekebisha kozi na mbinu za kufundisha.